

10. 1. 2003

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Evropská unie a křesťanské církve v České republice

Ačkoliv biskupové katolické církve si přejí vstup do EU, také mají mnoho kontaktů se zeměmi EU, žádný oficiální závazný nebo přípravný dokument ze strany České biskupské konference nevyšel a ze strany katolických duchovních v pastoraci můžeme bohužel vnímat danou tematiku za okrajovou. Systematické působení a poučování o výhodách a nevýhodách vstupu České republiky do EU se nekoná.

Téma je značně obtížné, zvláště pro to, že ke zpracování chybí dostatečné množství materiálů. Např. jsem se ptal některých nekatolických církví, zda mají nějaké oficiální texty k danému tématu, ale většinou odpovědi byly negativní. Tematika otevírá ekumenické setkání a pracovní diskuzi, proto i „církve“ jsou v nadpisu tohoto článku. Pokud budu spíše citovat katolickou církev, kde jsem jistou dokumentaci sehnal, i když je opravdu skromná, není to dáno neekumenickou mentalitou. Tím jsme nastínil obtížnost zadaného tématu - je to nedostatek úvah a reflexe ze strany oficiálních představitelů církve a církví.

1. Klady a zápory pro vstup České republiky do Evropské unie

V tomto tématickém celku se chci vyhnout tématům ryze ekonomickým a podnikatelským. Je obecně známé, že je v zájmu České republiky, aby existoval v rámci Evropy volný pohyb osob, zboží, kapitálu a služeb. Kdo vidí více do dané problematiky, zná možnosti střetu zájmů, byť nenásilných, kde se mísí zájmy politické, mocenské a ekonomické. V České republice se prezentuje možnost střetu národního zájmu se zájmy jednotlivých členských států a popř. střet českých národních zájmů s byrokratickou administrativou EU. Mezi pozitivní prvky, které lze považovat za významné pro vstup do EU, je myšlenka „evropanství“. Pádem komunistického režimu v r. 1989 se ukázalo, že legislativa v České republice se nalézá v žalostném stavu a prvním výsledkem přibližování k EU byla změna legislativy, která musí být kompatibilní s EU. Komunitární legislativa je pozitivní pomocí pro Českou republiku, zejména v oblasti soudnictví a trestního práva, v oblasti prosazování demokracie a ztráty vlivu myšlení v komunistickém prostoru, jehož dědictví stále pociťujeme. Příklon k západní demokracii se stal omezením pro návrat idejí po ruském mesianismu, kterého se většina české společnosti nadále obává a vzbuzuje nedůvěru. Nelze ani opomenout významný pozitivní vliv začlenění České republiky do společenství NATO. Vstup do EU bude bránit posilujícím tendencím bezduchému nacionalismu, xenofobii a bude odkrývat hodnoty evropského pluralismu. I Česká společnost má tendence se domnívat, že střet světa se odehrává v ní a ona má mandát i řešení pro komplikované situace ve světě. Dne 25.3.2002 vyslovil tehdejší předseda poslanecké sněmovny parlamentu České republiky Václav Klaus při návštěvě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, že Česká republika nemá jinou alternativu než zůstat v ekonomickém vakuu a v politické izolaci nebo vstoupit do EU. Členství v EU se samozřejmě stává výhodnější, i když v jeho pojetí si musí Česká republika vyjednat nejvýhodnější podmínky v členství EU. Pokud by Česká republika prostřednictvím referenda odmítla vstup do EU nebo by nebyla přijata i z jiných příčin, pak bych já osobně vnímal tuto situaci za ohrožení demokratického života v naší zemi. Evropa se musí stát oblastí pevných vztahů mezi jednotlivými národy a státy, která bude prosperovat ekonomicky, vzdělanostně, kulturně, ekologicky, spirituálně a sociálně.

2. Možnost vstupu České republiky do Evropské unie jako výzva církvi / církvím

Ačkoliv biskupové katolické církve si přejí vstup do EU, také mají mnoho kontaktů se zeměmi EU,

žádný oficiální závazný nebo přípravný dokument ze strany České biskupské konference nevyšel a ze strany katolických duchovních v pastoraci můžeme bohužel vnímat danou tematiku za okrajovou. Systematické působení a poučování o výhodách a nevýhodách vstupu České republiky do EU se nekoná. Čeští katoličtí biskupové byli oficiálně pozváni na oficiální návštěvu do Bruselu dne 25.-28.5.1998. Biskupové prohlásili, že katolická církev podporuje vstup České republiky do Evropské unie a že se hlásí k odpovědnosti v rámci přípravy naší země na tento vstup. V Evropské unii vidí katolická církev uskutečňování jednotné Evropy a vzor vidí v působení sv. Vojtěcha, který jako první český biskup přispěl k rozvoji Evropy.

Česká biskupská konference na svém 46. plenárním zasedání dne 3.7.2002 konstatovala, že výsledky voleb vzbuzují naději pro společnost i církev, byť je nepatrná. „Česká biskupská konference jednoznačně vítá zřetelnou snahu směřovat do Evropské unie i podpis dohody mezi Svatým stolcem a Českou republikou.“ Nejde však jen o laciné poučování obyvatel či věřících, ale o duchovní formaci, která by nám jako obyvatelům země EU neměla být lhostejná. Katoličtí biskupové by rádi viděli zvýšení úrovně tolerance v české společnosti vůči malým komunitám; podporují celkové zvýšení politické kultury; chtějí posílit princip solidarity ve vztahu k rozvoji ekonomiky a chtějí přispět k budování právního státu, ve kterém především české soudnictví musí projít hlubokými změnami. O jaké další stěžejní záležitosti by se mohlo jednat?

a) Z dějin církve je známo, že existovaly uvnitř církve zájmy buď univerzální nebo partikulární. Můžeme tedy pojmenovat zájmy kulturní a náboženské jako partikulární nebo univerzální. Fundamentalismus i uvnitř katolické církve sleduje zájmy spíše partikulární než univerzální. Pokud nazýváme církev jako univerzální, i když v teologickém smyslu slova, pak chceme zdůraznit, že přehnané partikulární zájmy na úkor celku nemohu mít církevní charakter, protože církev je pro všechny lidi. Jen lokální zájmy vedou k rigorositě, k násilí, lokální zájmy vedou ke střetu a k necivilnímu jednání. Pádem komunismu, který uzavíral lidi do nuceného gheta a vedl k nekomunikaci obyvatelstva se západními zeměmi, se změnila politická situace, nikoli však kulturní a duchovní. Mentalita uzavřenosti a lokálních zájmů přetrvává. Tato mentalita vždy vytváří nebezpečí vůči dobru národů. Vždyť i událost ze dne 11.9.2001 ukazuje, kam až dílčí izolované zájmy mohou vést. Jedná se tedy o to, aby schopnost identifikovat se z větším celkem, s variabilitou života, vytvářela bariéru izolace a prosazování izolovaných zájmů malých skupin. Je zřejmé, že význam jedince se nesmí rozplynout v davu, že je nutno zachovávat úctu k subjektu a objektivní danost by neměla rozpustit např. místní krásné kulturní tradice.

b) Příklon k univerzálním zájmům vyžaduje komunikaci. Komunikace lidí je předpokladem k pochopení univerzálních hodnot a uznání oprávnění lokálních tradic. Pojem kultury vyžadoval jak univerzální projevy, tak i úctu k lokálním hodnotám. Správný vztah mezi pojetím univerzality a lokalismem vytváří zdravé napětí, aby ani jedna strana se nedostala do extrému. Myslím, že se zde otevírá velké téma vztahující se k liturgii a k teologickému pluralismu. Komunikace vyžaduje odpovídající jazyk. Univerzálním jazykem pro církev byla kdysi latina, dnes jsou to jiné jazyky. V České republice stále nejsme s to prosadit např. výuku na školách jen v jazycích, které nazýváme jako světové, proto tendence k izolaci jsou pochopitelné, i když se situace postupně mění k lepšímu. Ale nemysleme jen na znalost cizích jazyků. Mluvíme vlastní řečí a nemůžeme se domluvit, to známe z osobních zkušeností. Je třeba se učit komunikaci jako sdílení (participaci) vlastních hodnot a výsledků práce. Snad tomu odpovídá teologický pojem *vita communis*.

c) Česká republika musela změnit zákon o církvích díky tomu, že žádá o vstup do Evropské unie a tak v červenci r. 2002 byla podepsána dohoda mezi Českou republikou a Vatikánem. Konečně tato dohoda se zmiňuje o tom, že bude umožněna výuka katolického náboženství ve školách. Církev a stát se zavázaly, že budou spolupracovat v kulturním dědictví, humanitární pomoci, ve zdravotnictví, vězeňství či armádě. Text dohody neřeší otázku majetkoprávního vyrovnání s církví.

d) Je třeba si uvědomit v úvahách o církvi a vstupu České republiky do Evropské unie, že katolická církev, i když je nejsilnější církví v České republice, je církví, která nemá mnoho sympatií u obyvatelstva. Věřící v Boha se považuje přibližně 35-40 % obyvatel, ale ke katolické církvi se hlásí přibližně 22 % obyvatel. Bez vyznání je 73 % obyvatel. Při posledním sčítání lidí v r. 2001 se

přihlásilo ke katolické církvi 2 740 780 obyvatel, což je o téměř 1,5 miliónu lidí méně než v r. 1991. Svobodný život církve ve státech Evropské unie byl a je jistým tlakem na politiky, aby s církví zacházely způsobem jiným, než tomu bylo v dobách minulých a hlavně se musí měnit mentalita obyvatelstva, která je vůči církvi stále ještě nevstřícná a někdy i nepřátelská. Česká republika je poslední z postkomunistických zemí, která neměla uzavřenou dohodu mezi církví a státem. Maďarsko, Polsko a Slovensko tuto dohodu již mají podepsanou.

e) Posluchače bude zajímat, kolik katolických kněží působí v duchovní správě. Podle dostupné dokumentace v r. 2001 působilo v duchovní správě 3651 kněží, průměrný věk je 68 let jejich průměrný plat činí 10 600 Kč, to jest 353,33 Euro. Je zřejmé, že v Evropské unii tento plat je pro život nedostačující. Pokud uvážíme statistické údaje, pak se stávají výzvou pro změnu pastorální činnosti kněží ve farnostech.

f) Česká biskupská konference se oficiálním dokumentem k členství v Evropské unii nevyjádřila, jak bylo zmíněno výše, i když je známo její přání ke vstupu. Protože v České republice žije většina katolíků (registrováno je u ministerstva kultury 21 církví), je zřejmé, že ekumenické snahy a porozumění bude nutno více pěstovat. Ekumenická teologie není silnou stránkou českých teologů a ekumenické smýšlení stále ještě chybí u mnoha katolíků. Biskupové budou novou situací vyzváni k větší péči o vztahy s nekatolickými křesťany.

g) Církev se bude muset více zabývat otázkou, co vlastně lidé očekávají od Evropské unie, jaká jsou jejich očekávání, ale současně budou muset vzít v úvahu, jako všichni ostatní občané, možnosti ekonomické, politické a kulturní, co je možno realizovat, a v jakém smyslu se nechat obdarovat dědictvím jiných národů, a jak my obohatíme je. Pro porozumění uvedu jeden příklad. Nejbouřlivější debaty se odehrávají v České republice nad kapitolou českého zemědělství a výší dotací z prostředků Evropské unie. Pokud čeští občané budou věřit, že kompromisy při jednání nejsou možné, bude zde velké zklamání, protože čeští zemědělci požadují stejnou dotaci, jak ji dostávají již zemědělci v Evropské unii. Myslím, že je nutnost zvažovat možné od nemožného. Nechat se obohatit je jistě správný postoj, ale zůstává otázkou, zda zarputilé setrvávání na pozici „všechno nebo nic“ je řešením. Na druhé straně jsem neslyšel myšlenku ani od politiků ani od obyčejných lidí, čím my chceme obohatit obyvatele ve státech Evropské unie. Vzájemné a vyrovnané zprostředkování bohatství národů je asi správným řešením. S tím souvisí i aktuální sociální otázky, otázky po kvalitě života chudých lidí a nakonec i problematika rómského obyvatelstva. Sociální nauka církve zde má své místo.

h) Obyvatelé postkomunistických zemí prožívají změny v Evropě mnohem hlouběji než obyvatelé zemí v rozvinutých demokratických státech. Nejen že procházejí obdobím politických a zcela nových hospodářských změn, ale berme v úvahu, že do r. 1989 bylo téma Evropské unie něčím zcela neznámým, podobně jako téma měnové unie. Jsme všichni svědky Evropy v přelomu, ale intelektuální a duchovní úroveň národů není stejná. Střední a východní Evropa objevuje nové hodnoty, ale současně zpětnou reflexí přemýšlí o tom, jaké pozitivní hodnoty přineslo křesťanům i společnosti dlouhé období komunistické totality. Pokud dnes v České republice zaznamenáváme strukturální změny společnosti na všech úrovních, pak to mnohdy platí i pro země Evropské unie, uvedme jako příklad „společný vnitřní trh“, nedávný přechod od politické unie k měnové unii, hospodářské a politické svazky, dohody, atd. Země, které měly mezi sebou v minulém a v předminulém století těžké konflikty, dnes jsou v unii partnery a spojenci. V této atmosféře se musí stát církev v Evropě mostem mezi národy, spojnicí, komunikátorem. Církev se musí stát tmelem evropských národů, jednotícím prvkem jejich kultur a dějin. Církev se již nesmí stát mocenskou institucí, nesmějí dovolit útlak ve jménu národního zájmu, ale musí se stávat domovem lidí, kteří ztratili naději. Křesťanská víra je přece orientována na pomoc, na mír, na smíření, na stanovení mravních hodnot.

i) Nejen Česká církev, ale všechny evropské církve jsou povinny hájit zájmy zachování životního prostředí v intencích teologie stvoření. Církve by měly spolupracovat se všemi institucemi, které poukazují na trvalé znečišťování životního prostředí, na skleníkový efekt a poškozování ozónové vrstvy. Proto jsem osobně kdysi publikoval článek o nutnosti výchovného úsilí církve pro zachování životního prostředí. Úcta ke stvoření je dnes znamením dosvědčovaného křesťanství. Je třeba hlubší

teologické reflexe nad krajinou našeho domova, abychom nenechávali vše náhodě a pragmatickým průmyslníkům, a to v zájmu vlastním a v zájmu budoucích generací. Trvale udržitelný rozvoj je tématem nejen ekonomickým, ale také filozofickým a pedagogickým.

Církev se musí zříci všech forem klerikalismu a hájit evangelní hodnoty, ne církevní formy. „Církev se mnohdy podobají obchodníkům, kteří nabízejí zboží ve starém, zteřelém a kýčovitě podbízivém obalu, a diví se, že jejich zboží nikdo nechce.“ Církev musí vydávat svědectví o Ježíši Kristu jako vykupiteli všech lidí, svědectví o Božím království v sekularizované společnosti. Církev není církví, pokud nevytváří misijní aktivity. A protože převážná část křesťanů žije v neevropském prostředí, bude nutno hledat komunikaci s tamějšími církvemi a také se od nich učit. Chtěl bych uvést tento příklad, protože komunikaci s neevropskými církvemi považuji za důležitou. Nejen významné podnikatelské aktivity hledají komunikaci s Latinskou Amerikou, s africkými zeměmi, ale také ve vzdělávacím sektoru existuje mezinárodní spolupráce, která má stále více intenzivnější charakter. Tak např. i naše Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích má výměnu studentů z Jihoafrické republiky a z Namibie. Přáli bychom si, abychom dokázali pomoci studentům z Ukrajiny nebo Ruska, z chudých asijských států, když je pro mladé lidi zatím ekonomicky dražší život v ekonomicky vyspělých západních státech. Bylo by asi nesprávné, kdyby církev našeho prostoru zůstala eurocentrickými. Česká církev nemůže ani zapomínat na sociální bídu těch lidí, o které se do r. 1989 staral pouze stát, po této změně tito lidé nedokázali pozitivně reagovat a dostali se do skutečné sociální nouze. V našich sdělovacích prostředcích můžeme zaznamenat zprávy o mnohých neplatičích nájemného, které dohnala osobní ekonomická situace, že jsou bez přístřeší a tito lidé žijí ve skutečné bídě. V zájmu církví musí být lidé chudí, lidé vytlačení na okraj společnosti. České církve se budou muset znovu zamýšlet nad významem Charity a její práce, aby měla profesionální úroveň, podobně pak církevní hospice. Statické údaje o nezaměstnaných lidech a mládeže jsou další výzvou pro sociální aktivity církví.

j) V České republice zaznamenáváme růst neonacistických skupin, pravicových i levicových radikálů. Vysoká kriminalita, která byla výrazná po r. 1989, i když postupem let mírně klesá, ukazuje, že zlo mezi lidmi a v lidech novým politickým systémem nezmizelo. Právním členem parlamentu, evangelický farář Svatopluk Karásek, říká, že „násilí není od Boha a nelze jím nic získat“. Stálá opatrnost a ostražina před všemi formami zla je nutností, proto výzva církve k trvalé „metanoia“ je odůvodněná. Svatopluk Karásek říká: „Myslím, že Antikrist se pořád snaží vlouknout do církve (...). Tam jsou jeho možnosti největší. Má šanci všude tam, kde člověk supluje Boha, kde k němu není otevřený, kde ho nehledá a tvrdí, že on je zástupcem Boha na Zemi.“ Výchovný vliv církve na mládež je jednoznačně pozitivní a vede mladého člověka k přijetí významných duchovních hodnot. Toto výchovné úsilí mladých lidí je zapotřebí nadále pěstovat a umožňovat jej ve všech oblastech společenského života, zejména v rodině, ve školství a ve volných aktivitách mládeže. Jako jeden aspekt výchovných problémů uvedu římský dokument ze dne 22.2.2002 pod názvem Církev a internet. Etika na internetu. Dokument vydala Papežská rada pro hromadné sdělovací prostředky, kde jsou uvedeny mimo jiné důvody ke znepokojení. Tím se míní např. potlačování tradičních kultur, negativní dopady tzv. kulturní nadvlády, snížení významu manželství a rodiny, na internetu se mládež nemusí dozvědět pravdu, ale je ideologicky, tj. určitou skupinou účelově informován. Datum 11. září 2001 a další teroristické akce ve světě jsou výzvou všem církvím v celém světě.

k) Důležitým momentem, současně aktuálním, je záležitost kněžského poslání, proměny pochopení kněze a jeho činnosti, jak již bylo uvedeno. V současnosti jsme svědky svěcení žen a vatikánské odpovědi na svěcení žen (exkomunikace těch žen z Rakouska, Německa USA, které se nechaly vysvětit na kněze). Nechci zde při této přednášce otevírat otázku svěcení žen a otázku celibátu. Chci poukázat na to, že v dobách komunistické totality v České republice existovali kněží, a byli to vynikající kněží, kteří neměli tzv. státní souhlas, pracovali jako ostatní lidé a ve svém volném čase konali exercicie, tajně zpovídali, konali bohoslužby, připravovali dospělé na křest a působili mezi mládeží. Tito kněží měli tu výhodu, že se na ně lidé nedívali jako na instituční úředníky církve a jejich modelem byl vlastně apoštol Pavel, který si vydělával na své živobytí a po večerech se setkával s křesťanskou obcí. I tento model kněze může být ještě aktuální. Kněz nesmí být již klerikál, ale muž

Boží, který zprostředkovává život s Bohem. Mnozí lidé v České republice mně sdělují, že nechtějí kněze jako nějakého kamaráda, ale jako autoritu, která mluví a jedná jménem Božím, jménem církve. To samozřejmě vede k vyšší náročnosti na život kněze, na jeho mravní profil, na jeho teologickou výbavu a spirituální život. Kněz bude muset mít mnohem větší vědomí toho, že jeho místem působení není jen prostorové ohraničení farnosti, ale společnost, ve které se nalézá, země, z nichž pocházejí jeho věřící, kteří emigrovali z vlastních zemí z politických i ekonomických důvodů. Kněz musí být bratrem a otcem všech, nejen vybraných skupin a seskupení lidí v rámci jedné farnosti. Měl by si také zachovat vliv do občanské společnosti, neměl by se izolovat jen do církevních struktur.

l) Jakou roli pak hraje žena v církvi? Česká společnost nemá mnoho teoložek, ženy pracují spíše jako učitelky náboženství, ale jsou málo zapojovány do služeb ve struktuře místní církve. V České republice ženy neprojevují hlasitým způsobem protest proti tomu, že mají pocit, že jsou v církvi postaveny někam na okraj, že jim hierarchie nedopřává patřičného sluchu. Postavení ženy v církvi bude pravděpodobně tématem dalších let v české společnosti.

Církev sama v České republice se nevyslovila k problematice žen ve společnosti, např. k jejich mzdám, např. zda jsou spravedlivé a stejné jako u mužů ve stejném výkonu, k jejich vyčerpání v zaměstnání, k problematice svobodných matek, atd. Nelze si myslet, že v České republice mají ženy rovnoprávnost s muži a že jsou spokojeny se současným stavem v církvi.

Závěr:

Česká republika si stanovila, že 1. ledna 2003 chce být připravena na vstup do Evropské unie. Příprava se týká nejen legislativní oblasti, tedy harmonizace českého zákonodárství s komunitární legislativou, ale vztahuje se samozřejmě i na její uplatňování, případně na její vynucování. Nedílnou součástí přípravy na budoucí členství České republiky v EU je i samotná příprava úředníků veřejné správy, včetně státní správy. Pouze instituce, včetně církevních jejichž kompetence budou jasně definované a jež budou i náležitě personálně vybavené, budou schopné plnit náročné úkoly, které nás čekají jako novou členskou zemi EU.

Důvod, proč Česká republika vstupuje do EU, je prostý: chceme, aby v naší zemi vše fungovalo, tak jak má, jak je to na standardní úrovni ve vyspělých zemích.

Názory českých biskupů ke vstupu do EU lze zaznamenat takto:

- Členství České republiky v EU znamená posílení evropské stability a míru.
- Zájmem katolické církve je neukončit proces rozšiřování EU v Praze. Tento proces musí pokračovat, aby se pásmo stability posunovalo na Východ v závislosti na splnění kritérií pro vstup do EU jednotlivými zeměmi východní Evropy, které si členy EU přejí být.
- Je nutné neustále připomínat princip solidarity jako jeden z principů, který přinesl velké části Evropy poválečný blahobyt a stabilitu kontinentu. Princip solidarity jako princip participace přátel na aktivním řešení problémů jedné země či celého regionu nesmí v rámci evropských mezinárodních vztahů zeslabovat. Dělnou atmosféru v rámci řešení problémů EU je třeba přenést také na nové členské země EU, tedy i Českou republiku. Katoličtí biskupové si však dobře uvědomují, že bez silné duchovní motivace solidarita slábne a mizí.
- Biskupové v České republice by rádi slyšeli, že existuje nějaký program EU na výchovu „nového člověka“ pro „novou Evropu“, na výchovu k míru, k solidaritě, ke vzájemné lásce. Rádi by viděli, že snahy o kooperaci s církvemi na vybudování pevných základů evropské jednoty, dostávají konkrétní obrysy. Kultivace duchovního života je nutností.
- Biskupové by rádi viděli církev jako plnohodnotnou součást společenského života

Další články:

- [Sport versus EU - aktuální sportovní kauzy rozhodované Soudním dvorem EU](#)
- [Postavení finančního arbitra v kontextu nařízení Brusel I bis - Funkční pojetí „soudu“, osvědčení podle čl. 53 a možnost výkonu nálezu v jiných členských státech EU](#)
- [ESG Simple jako praktická opora pro ESG reporting malých a středních podniků](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc duben 2026](#)
- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Nová pravidla pro ground handling v EU a jejich dopady na letecký sektor](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc březen 2026](#)
- [Novelizace nařízení EU o odlesňování \(EUDR\)](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Doručování soudních písemností ze zahraničí do ČR](#)